

AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi

Cilt : 6 Sayı : 15 Sayfa: Kasım 2018 Türkiye

Araştırma Makalesi

BATI ANTALYA'DA TARİHİ YAPILARDAN KAYNAKLANAN YER ADLARI ÜZERİNE*

Dr. Öğr. Gör. Aysun Gündüz ÖNAL**

ÖZ

Dilimize yer adı bilimi olarak çevrilen toponimi, Yunan kökenli olup *topos* “yer” ve *onoma* “ad” kelimelerinin birleştirilmesinden oluşturulmuştur. Ad biliminin önemli inceleme alanlarından biri olan yer adı bilimi, son yıllarda araştırmacıların üzerinde titizlikle durduğu bilim dallarından biridir. Bu bilim dalı, yer adlarını veriliş eğilimleri, kökenleri ve yapıları açısından değerlendirir. Bunun yanında yer adlarının geçirdiği değişiklikleri de tarihî kaynaklara dayanarak gün yüzüne çıkarır.

Tarih boyunca çok farklı medeniyetlerin yerleşme alanı olan Antalya, Bergama kralı II. Attalos'un tahta geçişinden sonra İ.Ö. 158 yılı civarında kurulmuştur. Adını kral Attalos'tan alan bu şehir, kaynaklarda Atalia, Adalia, Satalia, Antaliyye, Adalya gibi isimlerle yer alır. Her dönemde yerleşim merkezi olarak kullanılan Antalya ve çevresinde antik dönemlerden kalma yer adlarına sıklıkla rastlanır.

Bu çalışma, belediyelerden alınan numarataj belgeleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Çalışmada Batı Antalya'da bulunan tarihî yapılardan adını alan yer adları üzerinde durulmuştur. Tarihî yer adları ile tarihî yapıların kaynaklık ettiği yer adları aynı çatı altında değerlendirilmiştir. Bu adların tarihsel gelişimleri ve yapısal özellikleri verilmeye çalışılmıştır. Türkçe yer adları, Eski ve Orta Türkçe dönemlerindeki biçimleriyle, alıntı yer adları ise esas şekilleriyle konu edilmiştir. Yabancı kökenli kelimelerden değişerek geldiği düşünülen yer adları eğer ek almıyorsa basit olarak kabul edilmiştir. Birleşik kelimelerden oluşan yer adları ise kendi içinde gruplandırılmıştır. Çalışmanın amacı, Batı Antalya'nın kültürel hazinelerinden biri olarak kabul edilen tarihsel yer adlarını gelecek nesillere aktarmak ve toponimi bilimine katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Batı Antalya, tarihî yer adları, yer adı bilimi, köken bilgisi.

THE PLACE NAMES IN WEST ANTALYA WHICH ORIGINATED FROM HISTORICAL BUILDINGS

ABSTRACT

Toponymy, which is translated into Turkish as the science of place names, is originated from Greek and formed by combination of the words “topos” meaning “place” and “onoma meaning “name”. Toponymy, which is an important research area of the science of names, has been one of the scientific disciplines that researchers have meticulously focused on in recent years. This discipline, evaluates the place names in terms of the naming tendency, origins and structure. Besides, using historical sources the discipline uncovers the changes in the place names.

Antalya which is a settlement area of various civilizations throughout the history was established when Attalos the second of Pergamon succeeded to the throne around B.C. 158. The

* Bu makale Batı Antalya Yer Adları (Sınıflandırma ve Dil Bilgisi İncelemesi) adlı tezden üretilmiştir.

**Alanya Alaadin Keykubat Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, aysungunduzonal@hotmail.com , ORCID NO: 0000-0001-5561-9175

city named after the king Attalos takes place in the literature with the names such as Atalia, Adalia, Satalia, Antaliyye, Adalya. The names of places dating back to ancient times are frequently encountered in Antalya and its surroundings which have been used as settlements throughout history.

The data of the study is obtained from municipalities' official documents. The study focuses on the place names which are originated from the names of the historical buildings in West Antalya. Historical place names and the names originated from the historical place names are evaluated under the same origin. In this study, historical development and structural features of these names have been discussed. Turkish place names are considered as their forms in Old and Mid Turkish Eras, while adapted place names are considered as their original forms. The names of places that are thought to have adapted from foreign origin words are considered as simple if they do not have affix. Place names made up of composite words are grouped together. The aim of the study is to transfer the historical place names considered to be one of the cultural treasures of West Antalya to future generations and to contribute to the science of toponymy.

Keywords: West Antalya, historical place names, toponymy, origin knowledge

GİRİŞ

Ad ve adlandırma insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar kendilerini, çevredeki kişilerden farklı kılmak, yeni karşılaştıkları kavram ve varlıkları tanımlayabilmek için adlandırma yolunu seçmişlerdir. Niçin verildiğini bilmedikleri; fakat toplum içinde bir anlaşmadan doğduğunu varsaydıkları adları, kendi adlarından başlayarak hep sorgulamışlar, etraflarındaki varlıkların, kavramların, coğrafi şekillerin niçin bu adı aldıklarını benzetme ilgisiyle açıklamaya çalışmışlardır. Yer adları da bu benzetmelerden nasibini almıştır (Gündüz Önal, 2012: 3).

“Türk kültüründe ad verme geleneği, ihtiyacın ötesinde yüceltilen bir değerdir. Türk milleti vatan tuttuğu bu toprakları verdikleri adlarla mukaddesleştirmiştir. Yer adları bir toprak parçasının vatan haline getirilişinin öyküsüdür.” (Güllüdağ, Özkaya ve Mor, 2017: 2).

Yer adı bilimi son yıllarda birçok araştırmacının ilgisini çekmektedir. Gerek lisansüstü tezlerle gerekse makale ve bildirimlerle beslenen yer adı bilimi çalışmalarında büyük bir artış göze çarpmaktadır.¹ “Dilbilgisinin bu yeni kolu, yer adlarını yapı, anlam ve köken bakımından açıklamaya çalışır. Bu çalışmalarda bütün yer adları, köy ve şehir gibi yerleşme yerlerinin adları, tabii yer adları göz önünde tutulur” (Eren, 1965: 155). Toponimi'nin su adları ile uğraşan dalı hydronymie, dağ adları ile uğraşan dalı ise oronymie'dir (Yavuz-Şenel, 2013: 2239-2254).

Yer adlarının ne zaman verilmeye başlandığı tam olarak bilinmemektedir. İnsanlar yaşadıkları çevreden başlayarak gördükleri her varlığa bir ad vermişler; böylelikle kendilerine bir adres yaratmışlardır. Gerek ticari gerek sosyolojik ilişkilerinde bu kısa adresler önemli bir yer tutmaktadır.

Yer adları, sadece o vatan toprağının adını değil o milletin tarihini ve kültürünü de aksettirir. Anadolu'da verilen yer adlarının çoğunun boy ve cemaat isminden kaynaklanması ve Oğuz kültürünü yansıtır olmasının bir kanıtı olarak gösterilebilir.

¹ Daha geniş bilgi için bk. Güven Şahin “Türkiye’de Yapılmış Toponimi Çalışmaları”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 4, Haziran 2010.

Türkler, kilimlerine dokudukları duygularını, özlemlerini, dağlara, taşlara, nehirlere, ovalara da işlemişlerdir. Bu nedenle Anadolu'da dağ, taş Türk'ün ayak izini taşır.

Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasıyla birlikte, Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türklerin yerleştikleri bölgelere verdikleri adlar, sadece Orta Asya'dan getirdikleri adlarla sınırlı kalmamış, Anadolu'da karşılaşılan maddi ve manevi kültür unsurlarından da etkilenmiştir.

Anadolu coğrafyası pek çok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Söz konusu coğrafyada *Luwi*, *Likya*, *Psidya* dönemlerinden kalma isimlerin izlerine rastlanması da bunu ispatlar niteliktedir. Çalışmamızda adı geçen Batı Antalya bölgesi, Antalya Körfezi ve Fethiye Körfezi arasında kalan ve Akdeniz'e uzanan bir yarımadadır. Bugün Teke yarımadası diye adlandırılan yer, geçmişte Antik Likya'dır (Çevik, 2015: 19). Antik Likya, güneyde Akdeniz, batıda Karya, doğuda ise Pamfilya ile komşudur (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr>). Likya ile ilgili en eski kaynaklar Mısır ve Hitit medeniyetlerine aittir. Hitit kaynaklarında "Lukka Halkı", "Lukka Ülkesi" şeklinde geçen Likya, Luvice ve Hititçede "ışıldamak, şafak, gün doğumu, aydınlanmak, parıltı, ışık" anlamlarına gelmektedir (Çevik, 2015: 32). Tarihi İbere göre ise Likya kıt'ası eskiden Mylien yahut Maylyad ismiyle anılırken hicretten 2000 tarihlerinden evvel Atinalı Pandiyosun oğlu Lison veyahut Lycus buraya gelmiş ve bu kıta, ismine izâfetle Lisia veya Likiya adını almıştır (Erten, 1940:9). Likya'da irili ufaklı çok sayıda antik kent vardır. Bu kentler, Likya Yolu güzergâhında görülebilmektedir.

Jeopolitik öneminden dolayı Anadolu, tarih boyunca pek çok milletin ilgisini çekmiş ve bu nedenle de bölgeye hâkim olmak isteyen milletler arasında savaşlar eksik olmamıştır. Pek çok kez el değiştiren Anadolu Coğrafyası'nın tarihî adları bu nedenle sürekli şekil değiştirmiştir (Şenel-Gündüz Önal, 2017: 154). Bu çalışmada Batı Antalya (Antik Likya) bölgesindeki tarihî yapılardan ismini alan ve şekil değiştiren yer adları üzerinde durulmuştur. Antik yapıların yanına veya üstüne kurulduğu için ören, hisar gibi kelimelerle oluşturulan yer adları da bu kapsamda değerlendirilmiştir. Bu adlar, belediyelerden alınan belgeler doğrultusunda belirlenmiştir. Antik bir kent civarında kurulup sonraları adı değişen yer adları, veriliş eğilimleri açısından başka gruplara girdikleri için bu çalışmaya dâhil edilmemiştir (Gündüz Önal, 2018).

ADRASAN (KUMLUCA): Antik adı Atrasas olan Adrasan, Zgusta'ya göre yerel bir Anadolu ismidir (Çevik, 2015: 463). Bilge Umar ise Adrasan isminin aslında Adrassa-(wa)na olduğunu ve bunun "Adrassa ülkesi" anlamına geldiğini söyler (Umar, 1993: 20). 1530 tarihli kayıta Elmalı kazasına bağlı bir köy durumunda olan Adrasan, 1928 yılına gelindiğinde Finike kazasına bağlı olarak aynı adla gösterilmiştir (Dâhiliye Vekâleti Teşkilatı, 1928: 136). 1960 yılından sonra Çavuşköy adını almıştır. Çavuş isminin bir cemaat ismi olduğu tahmin edilmektedir. Çavuş cemaati, Türkmân Yörükânı tâifesindedir (Türkay, 1979: 251). Günümüzde mahalle olan bu yerleşim yeri 2009'dan beri de antik ismiyle bilinmektedir.

ANDİFLİ (KAŞ): Helen dilinde Antiphellos olarak adlandırılan Kaş bölgesi, Phellos'un karşısı anlamında kullanılmaktadır. Çukurbağ'ın eski ismi olan Yunanca Phellos "Taşlık yer" olarak anlamlandırılır. Kaş da Çukurbağ'ın karşısında kaldığı için Antiphellos yakıştırmaları uygun düşmüştür. Anadolu Selçukluları döneminde bu kelimedden değişerek

Andifli adını alan bölge, uzunca bir zaman bu isimle bilinmiştir. Bu bölgeye Kaş adı, Teke Beyi tarafından verilmiştir.

BELÖREN (DEMRE): Hellenistik Dönem'den itibaren kalıntılar barındıran bu yerin o dönemdeki ismi Tragallasos'tur. Hakkında birçok görüş bulunan Tragallos'un kesin yeri saptanamamış olsa da en uygun kalıntıların Belören'dekiler olduğu düşünülmektedir (Çevik, 2015: 352). 1928 yılındaki kaynakta Muskar ismiyle kaydedilen söz konusu mahalle, 1960 yılından sonra sınırlarındaki eski kalıntılar nedeniyle Belören adını almıştır. Nişanyan'a göre Muskar ismi, Yunanca "daracık" anlamına gelen Mosxari kelimesinden türemiştir (<http://nisanyanmap.com>).

BEY HAMAMI (ELMALI): Bu cadde adını, Ömer Paşa Camisi'nin yanı başında bulunan Ağalar Hamamı olarak da bilinen Bey Hamamı'ndan almıştır. Bu hamamın 16. yy. sonu veya 17. yy. başlarında Ketenci Ömer Paşa tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir (Çiftçi, 2008: 62).

BÜYÜKSÖĞLE (ELMALI): Tarihte Soklai (<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr>) olarak bilinen bu yerleşim yerinin adının Türk ağız yapısına göre şekillendiği düşünülmektedir. Köyde yer alan ve yıpranmış olan antik kalıntılar, burada eski zamandan beri yaşamın var olduğunu gözler önüne sermektedir. 1831 tarihli nüfus sayımında (Ak, 2014: 29) Elmalı'ya bağlı olarak gösterilen Söğle köyü sonraları Büyüksöğle ve Küçüksöğle olarak ikiye ayrılmıştır.

BOZHÜYÜK (ELMALI): Elmalı bölgesinde yapılan ilk arkeolojik kazılardan biri olma özelliğini taşıyan ve 1455 yılında yapılan tahrirde (Karaca, 2002: 442) Semaeyük adıyla kaydedilmiş olan bu köyün ismi daha sonraları değiştirilmiştir. Bir zamanlar yüksekte olduğu için semâ ile başlayan bir ad verilmiş olabilir. Semayük, Simayük gibi adlarla anılan bu köy, 1968'e kadar olan köylerimizi ele alan kaynakta Bozhüyük olarak kaydedilmiştir (İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 1968: 101). Bu isim ise köyde bor madeninin bulunması dolayısıyla verilmiştir.

DEMRE: Lykia şehirleri arasında yer alan ve Likya Birliği'nde büyük bir rol oynayan bu ilçenin tarihteki adı Myra'dır (Onat, 2000: 250). Nevzat Çevik bu adın en eski şeklinin "Muri" olduğu kanısındadır. Ona göre bu isim Myra yağının (Mür) üretildiği mersini bitkisinden gelmektedir. Kazılarda çıkan mür yağı şişeleri, mür yağı saklama odaları vs. bu iddiayı kanıtlamaktadır. Myra adı Orta Çağ'da Nikolaos Stamiris veya Stamirra; İdrisi'de ise Almira olarak anılmaktadır (Çevik, 2015: 359). Bilge Umar ise Myra isminin kökeninin Luwi dilinden geldiğini ve "Yüce Ana Tanrıça" anlamında kullanıldığını belirtmektedir (Umar, 1993: 593). Demre'nin çevresinde hâlâ rastlanılan yaban mersini ağaçları Çevik'in iddiasını kuvvetlendirmektedir. 1455 yılında yapılan tahrirde (Karaca, 2002: 443) Kaş Nahiyesi'ne bağlı bir köy durumunda olan Demre'nin adı, 1928 tarihli kaynakta ise Temre olarak görülmektedir (Dâhiliye Vekâleti Teşkilâtı, 1928: 138). 6 Haziran 1968 yılında Gökyazı, Alakent, Kum ve Yaylakaya köylerinin katılımıyla Zümrütkaya adıyla belediye yapılmıştır. Bu adın verilisinde Demre'nin doğal güzellikleri ve kaya mezarları etkili olmuştur. 4 Temmuz 1987 günü ise Kale adıyla ilçe olmuş, 2005'ten itibaren de tekrar Demre adıyla anılmaya başlanmıştır (<http://demre.bel.tr>).

ELMALI: Teke yarımadasında varlığını sürdüren Likya'nın doğusunda Pamfilya, batısında Karya, kuzeyinde Psidya, güneyinde de Akdeniz bulunmaktadır (Ekiz, 2001: 19). Elmalı'nın konumundan dolayı Antik çağlardan itibaren iskân edildiği düşünülmektedir. S. Fikri Erten'e göre bir Likya şehri olan Elmalı'nın o dönemdeki adı Amelas'tır (Erten, 1940: 17). Fakat son bulgular ışığında Elmalı şehir merkezi'nin Lykia dönemindeki adının Akarassos olduğu düşünülmektedir. İ.Ö 500 yıllarında yaşamış olan Lykialı Kapiton, Akarassos'un bir Lykia kenti olduğunu bildirir. Akarassos, geç dönemlere kadar varlığını sürdürmüştür. Bilge Umar, Akarassos isminin "Yüce Doruk Kenti" anlamına geldiğini söylemektedir (Umar, 1993: 35). İ.S.6. yüzyılda Elmalı Havzası Kabalia şeklinde adlandırılmaktadır (Tüner, 2002: 100). İlçe çok erken tarihlerde Elmalı adını almış olmalıdır. XV ve XVI. asırda Teke sancağının en önemli yerleşim yerlerinin bulunduğu bir nahiyedir (Karaca, 2002: 73). XIX. yüzyılda Konya Vilayetine Antalya sancağına bağlı olarak görülmektedir (<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr>). Bu yerleşim yerinin Osmanlı kaynaklarındaki ismi hep Elmalı şeklindedir. Bu ismin Elmaların bolluğundan geldiği düşünülse de Evliya Çelebi Seyahatname eserinde şöyle bir açıklama yapar: *"Bu şehrin şimal canibinde zirvei âlâya serçekmiş bir püşte vardır. Anda hâlâ nümayan mağaralar vardır Teke Bay Oğulları asrında ol mağaranın yerinden Almalı yedinden Almalı sadası istima olunub nice yıl bu hal üzre mürur idüb bir ferdi âferide dahme küşalık idüb bir kimesne muvaffak olmaz Hâlâ ki herkes mağara içindeki genci görürler Âli Germiyan Oğullarından Yakub Germiyanın İshak Fakih nam bir hacesi gelüb mezkûr dahme dibinde bir erbaîn çıkarub Leylei Kadirde rede altın ve gümüş ırmak misal taşra akub Teke Bay Oğluna öşrün virüb ve Almalı diye diye cümle Elmalı halkın Teke Bay iken Elmalı Bay olub bu şehre Elmalı dimenin sebebi tesmiyesi oldur"* Biz ise bu ismin Amelas'tan türediğini düşünmekteyiz.

ESKİHİSAR (ELMALI): 1831 yılında yapılan nüfus sayımında (Ak, 2014: 29) Eskihisar olarak kaydedilen bu köyün adında bugüne kadar herhangi bir değişiklik olmamıştır. Günümüzde mahalle olan bu yerleşim yeri adını, yakınında bulunan antik Amelas harabelerinden almıştır.

FİNİKE: Portakallarıyla ünlü bu yerleşim yerinin adı, büyük ihtimalle kurucusu olan Fenikeli tüccarlardan gelmektedir (Çevik, 2015: 405). Umar, bu adın Hellen dilinde Phoinika/Phoinike'den geldiğini bunun da "Hürmalık, Palmiyelik" demek olduğunu belirtir (Umar, 1993: 267). Döneminin tek kaynağı olan Evliya Çelebi "Seyahatname" adlı eserinde Finike'nin Teke Bey Oğlu Ahmed Bey tarafından fethedildiğini, içinde 300 hanenin bulunduğunu ve her yerin limon, turunç, bağ ve bahçelerle kaplı olduğunu söyler (Evliya Çelebi, 1935: c.IX, 275). 1530 tarihli tahrirde (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995: 152) de Finike şehri olarak kaydedilen bu yerin adında bugüne kadar herhangi bir değişiklik olmamıştır. Finike, 1914 yılına kadar Elmalı'ya bağlı bir mahalleyken bu tarihten sonra ilçe statüsü kazanmıştır.

GEDELMA (KEMER): Likya dönemindeki adı Kadrema'dır. Bu yerleşimde Orta Bizans döneminden kalma bir kale mevcuttur. Bilge Umar, Kadrema isminin Kadra-(u)ma, "Kadra Halkı" anlamına geldiğini belirtir (Umar, 1993: 259). Kadrema ismi sonraları değişerek Gedelma'ya dönmüş olmalıdır.

GELEMİŞ (KAŞ): Antik Patara harabelerinin yakınında kurulduğu için ilk adının Patara olduğu söylenebilir. Bilge Umar, Patara adının Pada-(u)-ra'dan türediğini bunun da "Koca

ırmak, büyük ırmak” anlamına geldiğini belirtir (Umar, 1993: 628). 1928 yılındaki kaynakta da Gelemiş olarak kaydedilen bu yerin adında bugüne kadar herhangi bir değişiklik olmamıştır. Umar, ilkçağ kenti olan Patara kalıntılarında yerel halkın Kelemiş Harabeleri dediğini bunun da Codex Kültür Atlası’nda işaretlendiğini belirtir. Ona göre Patara’nın unutulmayan diğer bir adı da Kalamissa’dır (Kala-(u)m(a)-issa) ve bu kelime İskele Halkı Kenti anlamına gelmektedir (Umar, 1993: 363). Nişanyan ise Gelemiş’in Kalamis (Yun. kamışlık) kelimesinden türediğini söyler (<http://nisanyanmap.com>). Gelemiş’in Eşen Çayı ağzında kurulduğu düşünüldüğünde her iki adlandırma da mantıklı görünmektedir.

GÖMBE (KAŞ): Akdağ’ın eteklerinde bugün hala yayla olarak kullanılan Gömbe’nin Likya dönemindeki adı Komba’dır (Çevik, 2015: 283). Gömbe kelimesinin Komba’dan evrilmiş olduğu açıktır. Umar, Komba kelimesinin anlamını tam olarak saptayamamıştır (Umar, 1993: 458); fakat Anadolu ağızlarında Gömbe “Bir çeşit ırmak” anlamına gelir. Gömbe’nin bulunduğu coğrafyadaki Uçarsu ve Yeşilgöl bu ismi doğrulamaktadır.

GÜZÖREN (KUMLUCA): Günümüzde mahalle olan Güzören’in Likya dönemindeki adının Pygela olduğu düşünülmektedir (Çevik, 2015: 450). Osmanlılar döneminde Savrun ismiyle anılan bu köyün adı 1960’tan sonra sınırları dâhilinde bulunan ören yerinden dolayı Güzören adıyla değiştirilmiştir (İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 1968: 257). Savrun kelimesinin Savran kelimesinin değişmesiyle oluşmuş olduğu aşikârdır. Savran, Anadolu ağızlarında “Deveci, devecibaşı” gibi anlamlara gelmektedir. Bölge insanının bu işle uğraşmış olması muhtemeldir. Savran, Yörükân tâifesinden bir cemaattir (Türkay, 1979: 565).

KALEÜÇAĞIZ (DEMRE): Myra’nın (Demre) 14 kilometre güneybatısında yer alan Üçağız, Likya döneminde Teimiusa adıyla, Rumca’da ise Tristoman adıyla anılmaktadır. Kekova adasının gizlediği Ölüdeniz’den üç yolla açık denize çıkılabildiği için tarih boyunca Üçağız anlamına gelen isimler kullanılmıştır (Çevik, 2015: 328). Kaleköy’ün ise Likya dönemindeki adı Simena’dır. Umar’a göre Simena kelimesi Luwi dilinde “Kutsal Ana Ülkesi” anlamına gelmektedir (Umar, 1993: 728). 1933 yılındaki kaynakta yer almamasına rağmen 1968 tarihli kaynakta Kaleüçağız şekliyle karşılanan bu yerin adı bugüne kadar değişmemiştir (İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 1968: 301).

KARAÖZ (KUMLUCA): Likya döneminde bu bölgenin adı “Melanippione”dur. Korsan Koyu’nun hemen yanında yükselen alçak tepenin üzerinde kurulmuştur. Melas “siyah” ve hypos “at” kelimelerinden oluşan bu ismin anlamı “Kara at”tır. Ortaçağ’da “Aziz Stephanos” veya “Karaözi” şeklinde isimlendirilen bu bölge Karaöz ismini buradan almıştır (Çevik, 2015: 461).

KÜÇÜKSÖĞLE (ELMALI): Tarihte Serkiz (Ak, 2014: 29) olarak bilinen bu köy adını, Hristiyan âlemi açısından önemli bir din adamı olan Aziz Sergius’tan almıştır (Koday-Aydın, 2016: 448-468). Günümüzdeki adını ise bitişiğindeki Söğle köyünden almıştır. Söğle köyü, sonraları Büyük Söğle, Serkiz de Küçük Söğle adıyla ikiye ayrılmıştır. Soklai (<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr>) olarak bilinen bu yerleşim yerinin adının Türk ağız yapısına göre şekillendiği düşünülmektedir.

LİKYA (DEMRE): Batıda Karya, doğuda Pamfilya ve güneyde Akdenizle komşu olan Lykia, bugün Teke yarımadası olarak anılan bölgede kurulmuştur. “Tarihi İbere göre

Likya kıt'ası eskiden Mylien yahut Maylyad ismiyle anılırken hicretten 2000 tarihlerinden evvel Atinalı Pandiyosun oğlu Lison veyahut Lycus buraya gelmiş ve kıtayı ismine izâfetle Lisia veya Likiya tesmiye etmiştir." (Erten, 1940: 9) Çevik ise Likya isminin Hitit kaynaklarında "Lukka Halkı", "Lukka Ülkesi" şeklinde geçtiğini, Luvice ve Hititçede "ışıldamak, şafak, gün doğumu, aydınlanmak, parıltı, ışık" anlamlarına geldiğini belirtir (Çevik, 2015: 32). Söz konusu tarihi hatırlatmak amacıyla da Demre'deki bu caddeye Likya ismi uygun görülmüştür.

NOEL BABA (DEMRE): Söz konusu cadde adını, Noel Baba'dan almıştır. Asıl adı Sen Nikolas olan Noel Baba M.S. 3. asırda Patara'da dünyaya gelmiştir. Myra'daki kiliseye başpiskopos olarak atanmış ve Hristiyan dünyasının yetiştirdiği en büyük din adamlarından olmuştur. Yoksulları koruyup çocuklara yardım etmesi nedeniyle tüm dünyada saygı duyulan Noel Babanın yılbaşı geceleri çocukları hediyelerle sevindirdiği efsane olarak anlatılmaktadır.

OLYMPUS (KUMLUCA): Doğu Likya'nın en önemli kentlerinden biri olan Olympos Hellenistik devirde kurulmuştur (Bayburtluoğlu, 2004: 94). Kesin kuruluş tarihi bilinmemekle birlikte İ.Ö. 167-168 yıllarında basılan Likya Birlik sikkelerinde adı geçmektedir. Kilikyalı korsanların başı Zeniketes şehri üs olarak kullandığı için, bu bölge korsan yatağı olarak bilinmektedir (<http://www.antalyamuzesi.gov.tr>). Umar, Olympos isminin "Dağ" anlamına geldiğini ve bu adın Helenler öncesi bir kültür döneminden kaldığını düşünür (Umar, 1993: 613).

SARAYCIK (KUMLUCA): Daha önce mahalle olan Saraycık'ın Likya dönemindeki adı Kitanaura'dır (Çevik, 2008: 327-341). Eski dönem kalıntılarından dolayı sonraları Saraycık denmiştir.

SURA (DEMRE): Kaş'a yaklaşık 45 kilometre mesafede bulunan Sura, Likya'nın en eski yerleşimlerinden biridir. Çevik, Likçe devirdeki yerel adının "Surezi" olduğu ve bunun da "duvar" anlamına geldiğini düşünmektedir. Yunanca kaynaklarda ise "Soura" ismiyle anılmaktadır (Çevik, 2015: 394). Küçük bir yerleşime sahip olan Sura'nın adı bugüne kadar değişmemiştir.

TEKİROVA (KEMER): M.Ö. 690 yılında Rodoslular tarafından kurulan bu yerleşim yerinin o dönemdeki adı Phaselis'tir (Bayburtluoğlu, 2004: 70). Umar, bu kentin Fenike ile Yunanistan arasında gidip gelen ticaret gemileri için uğrak olmaya elverişli olan bu yöreye uğrayan Fenikelilerce kurulduğunu ve bu kelimenin halk dilinde "Tanrı esirger" anlamına geldiğini belirtir. Yörenin Hellenleşmesinden sonra ise bu adın Hellen dilindeki Phaselos (fasulye) sözcüğünden türediği yolunda inançların arttığını ve bu kelimenin doğru şekli olan Passala'nın "Deniz kenticik" anlamında olduğunu belirtir (Umar, 1993: 659). Şu anda olduğu gibi 1928 yılında da Kemer'e bağlı olan bu yerin o dönemdeki adı ise Tekfur ova'dır (Dâhiliye Vekâleti Teşkilâtı, 1928: 129). Yerleşimin bu adı almasında Bizans tekfurlarının payı olduğu açıktır. 1933 yılından sonra ağızlarda olan değişikliklerle Tekirova (Dâhiliye Vekâleti Umum Müdürlüğü, 1933: 717) olarak anılan bu yerleşim yeri turizm açısından önem taşımaktadır. Tekirova Beldesi'nin Cumayeri ve Merkez Mahalleleri Büyükşehir Yasası'ndan sonra Tekirova Mahallesi adı altında birleşmiştir.

YAPILARI BAKIMINDAN YER ADLARI

Bu bölümde tarihî yer adları yapılarına göre ayrılmıştır. Yabancı kökenli yer adları ek almadığı müddetçe basit olarak değerlendirilmiştir.

1. Basit Yapılı Yer Adları

ADRASAN	Luv. Adrassa-(wa)na (Umar, 1993: 20)
GEDELMA	Luv. Kadrema< Kadra-(u)ma (Umar, 1993: 359)
GELEMİŞ	Luv. Kala-(u)m(a)-issa (Umar, 1993: 363)
GÖMBE	Luv. Komba (Çevik, 2015: 283)
ANDİFLİ	Yun. Antiphellos
FİNİKE	Eyun. Phoinika/Phoinike (TTA, 267)
LİKYA	Yun. Lycus veya Lison (Erten 1940:9)
OLYMPOS	Yun. Olympos
SURA	Yun. Soura, Lik. Surezi (Çevik, 2015: 394)
DEMRE	Ar. Temre (OTAL, 1074)

2. Türemiş Yapılı Yer Adları

ELMALI	Alma~Almıla (DLT, C. II, 21)+lı
SARAYCIK	Far. Serây (OTAL, 939)+cık

3. Birleşik Yapılı Yer Adları

3.1. Belirtisiz İsim Tamlaması Şeklinde Oluşan Yer Adları

BEY+HAMAMI	Bäg (ETG, 266)+Ar. Hammâm (OTAL, 322)+ı
------------	---

3.2. İyelik Eki Düşürülmüş Ad Tamlaması Kuruluşundaki Yer Adları

BEL+ÖREN	Bil (TS, 32) + Ör-en (KBS, C. II, 668)+ Ø
TEKİR+OVA	Tekfur < Erm. Tagovar (TAS, 783) + Oya (TSD, 486)+ Ø

3.3. Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yer Adları

BÜYÜK+SÖĞLE	Bedük (DLT, C. II, 77) + Soklai
BOZ+HÜYÜK	Boz (OY, 134) + Üyük (DLT, C. II, 719)
ESKİ+HİSAR	Āski (ETG, 264) + Ar. Ĥiśār (OTAL, 372)
GÜZ+ÖREN	Küz (ETG, 286) + Ör-en (KBS, C. II, 668)
KARA+ÖZ	Çara (ETG, 278) + Öz (ETG, 291)
KÜÇÜK+SÖĞLE	Kiçig (OY, 151) + Soklai

3.4. Unvan Grubu Kuruluşundaki Yer Adları

NOEL+BABA	Fr. Noël (TÜS, 1777) + Baba (ETG, 266)
-----------	--

Antalya bölgesi medeniyetlerin beşiğidir. Turizm ve kültür açısından Antalya'nın göz bebeği olan antik yapılar ve bu yapılara adını veren medeniyetler, araştırmacılar tarafından ilgiyle incelenmektedir. Bu yapıların adlarının ne anlama geldiği ve neye istinaden verildiği merak edilen bir konudur. Bugün olduğu gibi antik dönemde verilen isimlerin karşıladığı anlamlar da dönem yerleşiminin nasıl olduğu, şehrin o bölgedeki kurulma amacı hakkında bize bilgiler vermektedir. Çukurbağ'ın karşısında kaldığı için Antiphellos adını alan Kaş bunun en iyi örneğidir. Batı Antalya'da tarihî dönemlerin izlerini taşıyan yer adları ile antik yapılardan adını alan yer adları aslında sayıca fazladır; fakat belediyenin belgelerinde bu adlar yer almadığı için çalışmada değerlendirilmemiştir. Kaynaklara dayandırabildiğimiz yer adlarının sayısı 22'dir. Soruşturma metodu ile bilgi elde edilen ve bu çalışmada yer almayan yer adlarının sayısı ise 19'dur. Bu da Batı Antalya'daki yer adlarının yaklaşık % 2.23'ünü karşılar. Bu oranın düşük olmasının en büyük nedeni Batı Antalya'daki antik adların yerleşim yeri adı olarak kullanılmaması ve genellikle boy, oymak, soy ağırlıklı adların tercih edilmiş olmasıdır. Antik isimler genellikle Yunanca ve Luwice'ye aittir. Ören yerlerinden kaynaklı olarak sonradan verilen yer adlarında ise birleşik kelime grupları daha çok tercih edilmiştir.

KAYNAKÇA

- AK, Mehmet, (2015), *Teke Yörükleri (1800-1900)*, TTK Yayınları, Ankara.
- ATALAY, Besim, (2013), *Divanü Lûgat-it Türk*, TDK Yayınları, Ankara.
- BAYBURTLUOĞLU, Cevdet, (2004), *Lykia*, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya.
- CAFEROĞLU, Ahmet, (2011), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.

ÇEVİK, Nevzat, (2008), "Rhodiapolis ve Kumluca Sınırlarındaki Antik Yerleşmeler", **Arkeolojisi, Tarihi, Doğası ve Tarımıyla Kumluca (Rhodiapolis), Kumluca Belediyesi Yayını**, Antalya, 13-72.

ÇEVİK, Nevzat, (2015), **Lykia Kitabı**, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

ÇİFTÇİ, Aynur, (2008), "Toplum Yapıları," **Elmalı ve Yöresel Mimarlığı(Reha Günay), Elmalı Belediyesi Yayınları**, Antalya, 2008, 43-71.

DEVELLİOĞLU, Ferit, (1996), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara.

DİLÇİN, Cem, (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.

EKİZ, Abdullah, (2001), **Dünden Bugüne Elmalı**, Akdeniz Yayınları.

EREN, Hasan, (1965), "Yer Adlarımızın Dili", **TDAY Belleten**, Ankara, 155-165.

ERTEN, S. Fikri, (1940), **Antalya Vilâyeti Tarihi**, Maarif V. Derleme Müdürlüğü, İstanbul.

Evlîya Çelebi Seyahatnamesi(1671-1672), (1935), Devlet Matbaası.

GABAİN, A.Von , (1988), **Eski Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, Ankara.

GÜLENSOY, Tuncer,(2007), **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.

GÜLLÜDAĞ, N.,Özkaya İ. ve Mor G., (2017), **Kars Yer Adları**, Kitapana Yayınevi, İzmir.

GÜNDÜZ Önal, Aysun, (2012), Alanya'nın Yer Adları, **SDU Sosyal Bilimler Enstitüsü-Yüksek Lisans Tezi-**, Isparta.

GÜNDÜZ Önal, Aysun, (2018), Batı Antalya Yer Adları (Sınıflandırma ve Dil Bilgisi İncelemesi), **SDU Sosyal Bilimler Enstitüsü- Doktora Tezi-**, Isparta.

KARACA, Behset, (2002), **XV ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı**, Fakülte Kitabevi, Isparta.

KODAY S., Aydın T., (2016), "Elmalı'da (Antalya) Geçmişten Günümüze Yerleşme Adları Üzerine Bir İnceleme", **TUCAUM Uluslar arası Coğrafya Sempozyumu**, Ankara, 448-468.

Türkçe Sözlük,(2011), Komisyon, TDK Yayınları, Ankara.

Köylerimiz, (1933), Dâhiliye Vekâleti Umum Müdürlüğü.

Köylerimiz (1 Mart 1968 Gününe Kadar), (1968), İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Ankara.

ONAT, Burhanettin, (2000), **Bir Zamanlar Antalya**, Me-Pa AŞ, İstanbul.

PAÇACIOĞLU, Burhan, (2016), **VIII. ve XVI. Yüzyıllar Arasında Sözcük Dağarcığı**, Kesit Yayınları, İstanbul.

Son Teşkilât-ı Mülkiye'de Köylerimizin Adları,(1928), Dâhiliye Vekâleti Teşkilâtı, İstanbul.

ŞAHİN, Güven (2010), “Türkiye’de Yapılmış Toponomi Çalışmaları”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**.

ŞENEL M. ve Gündüz Önal A, (2017), “Yer Adları (Toponimi) Açısından Tarama Sözlüğü”, *Karadeniz Dergisi*, S. 36, 152-163.

TEKİN, Talât, (2010), **Orhun Yazıtları**, TDK Yayınları, Ankara.

TÜNER, Nihal, (2002), Lykia Yerleşim Coğrafyası’nda Yeni Lokalizasyonlar, **AÜSBE, Yüksek Lisans Tezi**, Antalya.

TÜRKAY, Cevdet, (1979), **Başbakanlık Osmanlı Arşivlerine Göre Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler**, Tercüman Kaynak Eserler Dizisi, İstanbul.

UMAR, Bilge, (1993), **Türkiye’deki Tarihsel Adlar**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

YAVUZ S. ve Şenel M., (Summer 2013), “Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü”, **Turkish Studies**, 2239-2254.

166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri(937-1530), (1995), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

SANAL KAYNAKLAR

www.sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_20/1_%201-17_%20syf.pdf (16.09.2015)

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/15316> (16.09.2018)

<http://nisanyanmap.com/?y=bel%C3%B6ren&t=&lv=1>(12.10.2017)

<http://nisanyanmap.com/?y=gelemi%C5%9F&t=&lv=1&srt=x&u=1&ua=0>(12.04.2017)

<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,176701/tarihi.html>(15.11.2017)

<http://demre.bel.tr/?menu=Demre-Tarihce>(06.01.2017)

http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/Eklenti/8684,66-dundenbuguneantalya-1cilt-elmalipdf.pdf?0&_tag1=EAB5EB8CD10191854804F3B2554311D8744DD668&crefer=83A4D0441F47CB26E51E3A7D033E0E8912658C3B3D9DC52D2AB063B9E878129C (05.10.2016)

<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,176701/tarihi.html>(15.11.2017)

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44409/likya-uygarligi-antik-kentleri-antalya-ve-mugla.html> (15.08.2018)

<http://www.antalyamuzesi.gov.tr/tr/olympus-orenyeri>(28.12.2016)

KISALTMALAR

DLT: Divanü Lûgat-it Türk, Besim Atalay, TDK Yayınları, Ankara, 2013.

EUTS: Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, Ahmet Caferoğlu, TDK Yayınları, Ankara, 2011.

ETG: Eski Türkçenin Grameri, A.Von Gabain, TDK Yayınları, Ankara, 1988.

KBS: Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlerin Köken Bilgisi Sözlüğü, Tuncer Gülensoy, TDK Yayınları, Ankara, 2007.

OTAL: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ferit Devellioğlu, Aydın Kitabevi, Ankara, 1996.

OY: Orhun Yazıtları, Talât Tekin, TDK Yayınları, Ankara, 2010.

TS: Yeni Tarama Sözlüğü, Cem Dilçin, TDK Yayınları, Ankara, 1983.

TÜS: Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2011.

TTA: Türkiyedeki Tarihsel Adlar, Bilge Umar, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1993.

TSD: VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı, Burhan Paçacıoğlu, Kesit Yayınları, İstanbul, 2016.